

אף הן היו באותו הנס Nissim, Nerot & the Nature of Mitzvot

A. Nissim: Origin and Parameters

In several instances in the Talmud, a halakha is formulated with precisely the same wording, in the name of Rabbi Yehoshua ben Levi, regarding the obligation of women in certain mitzvot:

1 שבת כג.

דאמר רבי יהושע בן לוי: נשים חייבות בנר חנוכה, שאף הן היו באותו הנס.

Shabbat 23a

As Rabbi Yehoshua ben Levi said: Women are obligated in the Chanuka lights since they, indeed/too, were part of that miracle.

2 פסחים קח.

ואמר רבי יהושע בן לוי: נשים חייבות בארבעה כוסות הללו, שאף הן היו באותו הנס.

Pesachim 108a

Rabbi Yehoshua ben Levi said: Women are obligated in these four cups since they, indeed/too, were part of that miracle.

3 מגילה ד.

ואמר רבי יהושע בן לוי: נשים חייבות במקרא מגילה, שאף הן היו באותו הנס.

Megilla 4a

Rabbi Yehoshua ben Levi said: Women are obligated in *megilla* reading since they, indeed/too, were part of that miracle.

Each of these *mitzvot* commemorates and publicizes a miracle:

- The four cups of wine at the Pesach seder commemorate the exodus from Egypt.
- Megillat Esther on Purim commemorates the defeat of Haman and his genocidal plan.
- The Chanuka candles commemorate the victory over Antiochus, the Seleucid Greeks, and their harsh decrees, and the rededication of *Beit Ha-mikdash*.

What does it mean to be "part of a miracle"?

Two perspectives emerge from early rabbinic authorities:

- I) **Central Part:** Rashi in *Pesachim* (as well as his grandson, Rashbam) points to the active role women played in the miraculous redemptions that these *mitzvot* commemorate:

(רש"י פסחים קה: 4)

שאף הן היו באותו הנס – כדאמרינן (סוטה יא, ב) בשכר נשים צדקניות שבאותו הדור נגאלו, וכן גבי מקרא מגילה, נמי אמרינן הכי, דמשום דעל ידי אסתר נגאלו, וכן גבי נר חנוכה במסכת שבת (כג, א).

Rashi Pesachim 108b

They indeed were part of that miracle – As it says (Sota 11b) “they were redeemed in the merit of righteous women of that generation;” and we also say this regarding *megilla* reading, since they were redeemed through Esther. So, too, regarding Chanuka candles, in Tractate *Shabbat* (23a).

(רש"י מסכת שבת כג. 5)

היו באותו הנס – שגזרו יוונים על כל בתולות הנשואות להיבעל לטפסר תחלה, ועל יד אשה נעשה הנס.

Rashi Shabbat 23a

Were part of that miracle – the Greeks decreed that all virgin brides be bedded first by the commander, and the miracle was performed through a woman.

II) **Part of the People** Tosafot disagree with Rashi's reading, and offer an alternative explanation:

(תוספות מגילה ד. ד"ה שאף הן היו באותו הנס 6)

... וקשה דלשון שאף הן משמע שהן טפלות ולפירושו היה לו לומר שהן. לכך נראה לי שאף הן היו בספק דלהשמיד ולהרוג. וכן בפסח שהיו משועבדות לפרעה במצרים וכן בחנוכה הגזירה היתה מאד עליהן...

Tosafot Megilla 4a s.v. She-af hen hayu be-oto ha-nes

...This is difficult, because “they too” (“*af hen*”) indicates they are ancillary; according to his explanation it should [just] say “they [were part of that miracle].” Therefore, it seems to me that “they too were” subject to the uncertainty (*safek*) “to destroy, kill, and annihilate.” So too on Pesach – they were enslaved to Pharaoh in Egypt. And on Chanuka, the decree was mightily against them...

(תלמוד ירושלמי מגילה פרק ב: ה: 7
בר קפרא אמ[ר]: צריך לקרותה לפני נשים... שאף אותם היו בספק.

Jerusalem Talmud Megilla Chapter 2:5

Bar Kappara said...“they, too, were in the uncertainty.”

Torah and Rabbinic Level Mitzvot

Tosafot ask why inclusion in the miracle does not obligate women in the mitzva of dwelling in a *sukka*, which commemorates the miracle of the Exodus:

(תוספות פסחים קח: ד”ה היו באותו הנס 8
... והא דאמרינן דפטורות מסוכה אף על גב דאף הן היו באותו הנס כי בסוכות הושבתי התם בעשה דאורייתא אבל בארבעה כוסות דרבנן תיקנו גם לנשים כיון שהיו באותו הנס.

Tosafot Pesachim 108b s.v. Hayu be-oto ha-nes

...We say they [women] are exempt from *sukka* even though they, too, were part of that miracle – “for I caused [Israel] to dwell in *sukkot*.” There [regarding *sukka*] it is a positive Torah commandment, but the four cups [of wine at the seder] are rabbinic, and they enacted them for women as well since they too were part of that miracle.

(תוספות מגילה ד. ד”ה שאף הן היו באותו הנס 9
גבי מצה יש מקשה למה לי היקשא דכל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה תיפוק ליה מטעם שהן היו באותו הנס וי”ל [ויש לומר] דמשום האי טעמא לא מחייבא אלא מדרבנן אי לאו מהיקשא

Tosafot Megilla 4a s.v. She-af hen hayu be-oto ha-nes

Regarding *matza* one could ask why it is necessary to draw the analogy [*hekesheh*] that “Anyone who is included in the prohibition against eating *chametz* is included in the positive obligation to eat *matza*.” Why can’t it [women’s obligation to eat *matza*] be learned from the rationale of “inclusion in the miracle?” And one must say that it is for this reason, that this would only obligate women rabbinically were it not for the analogy.

גליוני הש"ס, מגילה ד. 10

דמשום האי טעמא לא מיחייבא אלא במצוה דרבנן אבל במצוה דאורייתא אפי' [לו] מדרבנן אין מתחייבת... והטעם דבדאורייתא לא אזלי' [נן] כלל בתר טעמא ולא דרשי' [נן] טעמא דקרא ואין להם לחכמים לחייב נשים אפי' [לו] מדבריהם מפאת שאף הן...

Rav Yosef Engel - Gilyonei Ha-Sha's, Megilla 4a

This rationale [inclusion in the miracle] can obligate a woman only in a rabbinic-level mitzva, but in a Torah-level mitzva, it cannot obligate her even rabbinically. The reason for this is that in Torah-level *mitzvot* we don't legislate based on rationales [behind the *mitzvoth*] and we don't [even] legally expound rationales for verses. So the sages cannot obligate a woman, even rabbinically, [in a Torah-level mitzva] from the vantage of inclusion in the miracle.

תוספות סוכה לח. ד"ה מי שהיה 11

משמע כאן דאשה פטורה מהלל דסוכות וכן דעצרת וטעמא משום דמצוה שהזמן גרמא היא... שאני הלל דפסח דעל הנס בא ואף הן היו באותו הנס אבל כאן לא על הנס אמור:

Tosafot Sukka 38a s.v. Mi she-haya

It seems from here that a woman is exempt from *hallel* on Sukkot and Shavuot, and the reason is that it is a positive time bound mitzva.... *Hallel* on Pesach is different because it is on a miracle, and they too were part of that miracle, but here [on other festivals] it is not recited because of a miracle.

ספר הישר (התשובות) סימן ע"ד 12

(בענין שלש סעודות)... ונשים אם חייבות, נראה דאף הם היו באותו הנס דמן לחם משנה היה לכלם. וכן חייבות לבצוע על שתי ככרות...

Rabbenu Tam - Responsa Sefer Ha-yashar 70:4

In the matter of three meals [on Shabbat]... Whether women are obligated—it seems that they, too, were part of that miracle, because the double portion of manna was for everyone. So, too, they are obligated to break bread [on Shabbat] over two loaves...

שו"ת מהר"ם מרוטנבורג חלק ד (דפוס פראג) סימן תעג 13

... לא שייך טעמא שאף הן היו אלא היכא דהמצוה באה על הנס שאירע לישראל שהיו בסכנה ונמלטו דומי' דמגילה ובד' כוסות ובנר חנוכה.

Maharam of Rothenburg IV 473

The reasoning of "inclusion in the miracle" is only applicable to miracles that happened to Israel when they were in danger and escaped it, like *megilla*, the four cups, and Chanuka lights.

(אגרות גרי"ד הלוי סולובייצ'יק, הלכות חנוכה ד:ט-יא 14)
נראה פשוט דכל הך טעמא של אף הן היו באותו הנס שייך רק לאותן המצוות דהנס הוא דין וחלות בפני עצמו בעצם קיום המצוה, דאיכא בה קיום של נס ופרסומי ניסא. ... ועוד יותר הרי בנר חנוכה ומקרא מגילה נתקנה ברכה בפני עצמה שעשה נסים, הרי דהך דינא של נס הוא קיום בעצם החפצא של המצוה ונתקנה ברכה עליה. והרי הך שאף הן היו באותו הנס מצינו רק גבי נר חנוכה ומקרא מגילה וארבע כוסות, והוא משום דבכל הני מצות דין נס אינו רק טעם המצוה אלא דנאמר בעצם קיום ומעשה המצוה, וכדחזינן דאיכא ברכה מיוחדת עליה, אבל קידוש ומצה, נהי דאיכא בהם זכרון הנס, אבל דין קיום וחלות בפני עצמם בעצם מעשה המצוה הרי ליכא, ואם כן לכאורה כל הך טעמא של אף הן היו באותו הנס לא שייך

'Iggerot Ha-Grid Ha-Levi' (in Hilkhhot Chanuka 4:9-11) trans., David Silverberg

It seems clear that this entire reason of '*af hen hayu be-oto ha-nes*' applies only to those mitzvot where the miracle constitutes an independent halakhic entity within the actual fulfillment of the mitzva, that it [the mitzva] entails a fulfillment regarding the miracle and publicizing the miracle... Moreover, regarding Chanuka candles and Megilla reading, a separate berakha was instituted – '*she-asa nisim*,' for this halakha concerning the miracle constitutes a fulfillment within the actual mitzva itself, and so a berakha is established over it. Indeed, we find '*af hen hayu be-oto ha-nes*' only regarding Chanuka candles, Megilla reading, and the four cups. This is due to the fact that in all these mitzvot, the halakha concerning the miracle is not merely the reason behind the mitzva, but is rather established as part of the actual fulfillment and act of the mitzva, as evidenced by the special berakha instituted over it. Regarding kiddush and matza, by contrast, although they involve a commemoration of the miracle, there is no independent halakha, requirement or entity within the actual mitzva act. It would therefore seem that the entire factor of '*af hen hayu be-oto ha-nes*' does not apply.

B) Mitzvot: Level of Obligation

Does “inclusion in the miracle” obligate women in the same way as men?

(שו"ת חוות יאיר סימן י 15)

דכיון דהם חייבי' מטעם בעלמא שאף הן היו באותו נס ואנשים מחוייבים מל"ת [=מ'לא תסור'] כעין דאורייתא א"כ [אם כן] להכי אין מוציא' האנשים.

Responsa Chavot Yair 10

Since they [women] are obligated [in *megilla*] based on the general rationale that they, too, were part of that miracle, and men are obligated based on the prohibition of straying from the sages' directives, it [the obligation in *megilla*] is for them [men] akin to a Torah law. If so, for this reason women do not discharge men's obligation.

(חידושי הריטב"א מסכת מגילה דף ד עמוד א 16)

ונראין דברים שכיון שחייבות במקרא מגילה ה"ה [=הוא הדין] שמוציאות לאחרים, וכדתנן (לק' י"ט ב') הכל כשרים לקרות את המגילה, ולישנא דכשרים משמע לקרוא לאחרים, ואמרינן בערכין (ג' א') הכל לאתווי נשים ודומיא דמתני' מרבי להו, וגבי חנוכה אמרו (שבת כ"ג א') דמדלקת לאחרים כיון דמחייבא

Chiddushei Ritva Megilla 4a

... And it seems that, since they are obligated in *megilla* reading, they may fulfill the obligation on others' behalf, as it says (19b) "All are fitting to read the *megilla*," and the term "fitting" indicates reading for others. And we say in *Erchin* (3a) "All' – to include women," and it seems that the Mishna includes them. And also regarding Chanuka they said (*Shabbat* 23a) she lights on behalf of others since she is obligated.

(רש"י שמות ט"ז:כ 17)

בתפים ובמחלת. מבטחות היו צדקניות שבדור שהקדוש ברוך הוא עושה להם נסים והוציאו תפים ממצרים:

Rashi Shemot 15:20

"With timbrels and with dances." The righteous women of that generation had faith that God would perform miracles for them. Therefore, they brought timbrels [out with them] from Egypt.

18) Rabbanit Ora Rivka Weingort, "Kindle the Light for a Moment"

Women are obligated in the Chanuka lights even though it is a positive time-bound commandment, because 'they, too, were part of that miracle,' and because the miracle came about through a woman....The Divine miracle cloaks human dedication, and it is in our power to bring about its revelation. Thus one need not wait for the miracle of a respite

[from challenges] to arrive. It is possible to create this illuminated space on our own, whenever we so desire.

C) Nerot: Nature of Mitzva of Candle-Lighting

18 שבת כא:

תנו רבנן: מצות חנוכה נר איש וביתו. והמהדרין – נר לכל אחד ואחד. והמהדרין מן המהדרין, בית שמאי אומרים: יום ראשון מדליק שמנה, מכאן ואילך פוחת והולך; ובית הלל אומרים: יום ראשון מדליק אחת, מכאן ואילך מוסיף והולך... דמעלין בקדש ואין מורידין.

Shabbat 21b

Our Rabbis taught [in a *baraita*]: The mitzva of Chanuka is a candle for each man and his household. *Mehadrin* [those who zealously chase after or glorify *mitzvo*] – a candle for each and every person. *Mehadrin min ha-mehadrin* [the most zealous among the *mehadrin*]: Beit Shammai say: The first day he lights eight, from here on he progressively decreases. Beit Hillel say: The first day he lights one, from here on he progressively increases...for we ascend in holiness and do not descend.

19 רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה ד:א

כמה נרות הוא מדליק בחנוכה. מצותה שיהיה כל בית ובית מדליק נר אחד בין שהיו אנשי הבית מרובין בין שלא היה בו אלא אדם אחד. והמהדר את המצוה מדליק נרות כמנין אנשי הבית נר לכל אחד ואחד בין אנשים בין נשים. והמהדר יותר על זה ועושה מצוה מן המובחר מדליק נר לכל אחד בלילה הראשון ומוסיף והולך בכל לילה ולילה נר אחד

Rambam, Laws of Megilla and Chanuka 4:1

How many candles does he light on Chanuka? The mitzva is for each household to light one candle, whether the household has many members or only one person. One who chases after the mitzva lights candles according to the number of the household members, a candle for each person, both men and women. One who chases after the mitzva more than this and does the ideal mitzva lights a candle for each person on the first night and progressively adds a candle [for each person] each night.

20 תוספות שבת כא: ד"ה והמהדרין מן המהדרין

והמהדרין מן המהדרין – נראה לר"י דב"ש וב"ה [=דבית שמאי ובית הלל] לא קיימי אלא אנר איש וביתו שכן יש יותר הידור דאיכא היכרא כשמוסיף והולך או מחסר שהוא

כנגד ימים הנכנסים או היוצאים אבל אם עושה נר לכל אחד אפי' [לן] יוסיף מכאן ואילך
ליכא היכרא שיסברו שכך יש בני אדם בבית.

Tosafot Shabbat 21b s.v. Ve-hamehadrin

And the *mehadrin min ha-mehadrin*: It seems to Ri that [the views of] Beit Shammai and Beit Hillel only apply to "a candle for each man and his household" for thus there is more glorification [*hiddur*]. For it is clearly recognizable that he increases or decreases, which corresponds to the days that are entering or elapsing. But if he makes a candle for each person, even if he adds from here on, it is not recognizable, for [those who see it] will think that this is the amount of people in the household.

(21) שולחן ערוך אורח חיים תרעא:ב

בלילה הראשון מדליק אחד, מכאן ואילך מוסיף והולך אחד בכל לילה עד שבליל האחרון יהיו שמונה, ואפילו אם רבים בני הבית לא ידליקו יותר. הגה: וי"א [=ויש אומרים] דכל אחד מבני הבית ידליק (הרמב"ם), וכן המנהג פשוט; ויזהרו ליתן כל אחד ואחד נרותיו במקום מיוחד, כדי שיהא היכר כמה נרות מדליקין...

Shulchan Aruch OC 671:2

On the first night he lights one, from here on he progressively adds one each night until on the last night there are eight, even if there are many household members, they should not light more. Rema: There are those who say that every member of the household should light (Rambam) and this is the simple custom. They should take care that each person puts his candles in a unique place, in order that it be recognizable how many candles they light.

(22) ספר כלבו סימן מד

נשים חייבות בנ"ח [=בנר חנוכה] שאף הן היו באותו הנס, פירוש שהאויבים באו לאבד הכל אנשים ונשים וטף, ויש מפרשים שעל ידי אשה אירע להם הנס הגדול ההוא ושמה יהודית כמו שמפורש באגדה בת היתה ליוחנן כהן גדול והיתה יפת תואר מאד ואמר המלך יון שתשכב עמו והאכילתו תבשיל של גבינה כדי שיצמא וישתה לרוב וישתכר וישכב וירדם ויהי לה כן וישכב וירדם ותקח חרבו וחתכה ראשו ותביאהו לירושלים וכראות החיל כי מת גבורם וינוסו, ועל כן נהגו לעשות תבשיל של גבינה בחנוכה.

Kolbo 44

Women are obligated in the Chanuka candle for they, too, were part of that miracle. That means that the enemies came to destroy everyone, men, women and children. There are those who explain that the great miracle occurred by means of a woman, and her name was Yehudit, as is explained in the *aggada*. Yochanan, the High Priest, had a daughter who was very beautiful. The Seleucid Greek king ordered that she lie with him. She fed him a cheese dish so that he would grow thirsty and drink a lot and become drunk and lie down and fall asleep. So it was, and he lay down and slept, and she took his sword and cut off his head and brought it to Yerushalayim, When the army saw that their hero had died,

they ran away. For this reason, it is customary to make cheese dishes on Chanuka.

23) רש"י שבת כג. ד"ה היו באותו הנס

שגזרו יונים על כל בתולות הנשואות להיבעל לטפסר תחלה, ועל יד אשה נעשה הנס.

Rashi Shabbat 23a s.v. Hayu be-oto ha-nes

That the Seleucid Greeks decreed that all virgin brides be bedded first by the commander, and the miracle was performed through a woman.

24) ר"ן על הרי"ף שבת י.

שאף הן היו באותו הנס. שגזרו יונים על כל הבתולות הנישואות שיבעלו להגמון תחילה וע"י [=ועל ידי] אשה נעשה נס דאמרינן במדרש דבתו של יוחנן האכילה לראש האויבים גבינה לשכרותו וחתכה את ראשו וברחו כולם...

Ran on the Rif Shabbat 10a

For they too were in that miracle. For the Seleucid Greeks decreed that all virgin brides be bedded first by the general. Through a woman a miracle was performed, for we say in the midrash that the daughter of Yochanan fed the enemy chief cheese to get him drunk, and she cut off his head, and they all fled.

25) מגילת תענית

...ובת אחת היתה למתתיהו בן יוחנן הכהן הגדול וכשהגיע זמנה לינשא בא הקסטרין לטמאה ולא הניחו אותו וקנאו מתתיהו ובניו וגברה ידם על מלכות יון...

Megillat Ta'anit

...Matityahu ben Yochanan the High Priest had one daughter. When her time came to marry, the [Seleucid Greek] officer came to defile here. But Matityahu and his sons did not allow it [*droit du seigneur*] and they were zealous and they defeated the Seleucid Greek empire...

26) 190 אוצר המדרשים (אייזנשטיין) חנוכה עמוד

והיו יונים מתעללות בבתולות ישראל, ונהגו בדבר הזה שלש שנים ושמונה חדשים, עד שבא מעשה של בת מתתיהו כהן גדול שנשאת לבן חשמונאי ואלעזר היה שמו, כיון שהגיע יום שמחתה הושיבוה באפריון, וכשהגיע זמן הסעודה נתקבצו כל גדולי ישראל לכבוד מתתיהו ובן חשמונאי שלא היו באותו הדור גדולים מהם, וכשישבו לסעוד עמדה חנה בת מתתיהו מעל אפריון וספקה כפיה זו על זו וקרעה פורפירון שלה ועמדה לפני כל ישראל כשהיא מגולה ולפני אביה ואמה וחותנה. כיון שראו אחיה כן נתביישו ונתנו פניהם בקרקע וקרעו בגדיהם, ועמדו עליה להרגה, אמרה להם שמעוני אחיי ודודי, ומה אם בשביל שעמדתי לפני צדיקים ערומה בלי שום עבירה הרי אתם מתקנאים בי, ואין אתם מתקנאים למסרני ביד ערל להתעולל בי! הלא יש לכם ללמוד משמעון ולוי אחי דינה שלא היו אלא שנים וקנאו לאחותם והרגו כרך כשכם ומסרו נפשם על ייחוד של מקום ועזרם ה' ולא הכלימם, ואתם חמשה אחים יהודה יוחנן יונתן שמעון ואלעזר, ופרחי כהונה יותר ממאתים בחור, שימו בטחונכם על המקום והוא יעזור אתכם שנאמר כי אין מעצור לה' להושיע וגו' (ש"א = שמואל א' = י"ד). ופתחה פיה בבכיה ואמרה

רבש"ע [=ריבוננו של עולם] אם לא תחוס עלינו חוס על קדושת שמך הגדול שנקרא עלינו ונקום היום נקמתנו. באותה שעה נתקנאו אחיה...

Otzar Ha-midrashim Chanuka, p. 190

The Seleucid Greeks would abuse the virgins of Israel, and they did this for three years and eight months until the deed of the daughter of Matiyahu the High Priest, who was marrying a son of Chashmonai named Elazar. When her wedding day arrived, they seated her in her litter. When the time of the meal arrived, all the great ones of Israel gathered in honor of Matiyahu and the son of Chashmonai, for there were none greater than they in that generation. When they sat down to feast, Chana daughter of Matiyahu stood up atop her litter and clapped her hands together and ripped her royal cloak and stood before all of Israel exposed, and also before her father and her mother and her father-in-law. When her brothers saw this they were ashamed and their faces fell to the ground and they rent their garments and they stood over her to kill her. She said to them "Listen to me my brothers and my kinsmen: If when I stood before the righteous naked without any sin you would be zealous for me, why are you not zealous when it comes to handing me over to the uncircumcised to abuse me! Shouldn't you learn from Shimon and Levi, the brothers of Dina, who were only two and were zealous for their sister and killed a large city like Shechem and gave themselves up for the Oneness of God, and God helped them and did not shame them. You are five brothers Yehuda, Yochanan, Yonatan, Shimon, and Elazar, and young Kohanim, more than two hundred young men. Put your trust in God and He will help you, as it is said "For nothing gets in the way of God's salvation" (Shemuel I 14). She opened her mouth and wept and said "Master of the world, if You will not have mercy on us, have mercy on the sanctity of Your great Name which is called upon us and avenge us today. At that time, her brothers became zealous...

I) LIGHTING FOR THE HOUSEHOLD

(27) האגודה מסכת שבת פרק ב

ונשים חייבות ולהכי אם אלמנה בעלת הבית והיא יודעת לברך היא תדליק ותפטור בני ביתה כדאמרינן אשה ודאי מדליקה.

Ha-agguda Shabbat II

Women are obligated and for this reason if a widow is the head of the household and she knows how to recite the *beracha*, she should light [the Chanuka candle] and discharge the obligation of the members of her household, as we say, "a woman certainly lights."

א"ר [=אמר רבי] זירא מריש כי הוינא בי רב משתתפנא בפריטי בהדי אושפיזא בתר דנסיבי איתתא אמינא השתא ודאי לא צריכנא דקא מדליקי עלי בגו ביתאי

Shabbat 23a

Rabbi Zeira said: Initially, when I was at yeshiva, I would participate [in my host's lighting by contributing] coins [to pay for the lighting materials] together with the host. Once I married a woman I said, "Now I certainly don't need to [pay my host], since they light for me in my home.

(29) משנה ברורה סימן תרעה ס"ק ט

וכשאינ האיש בבית תדליק האשה דהוי בת חיובא ובברכה

Mishna Berura 675:9

When the man is not at home, the wife should light [the Chanuka candle] –for she is subject to the obligation—and with a blessing.

(30) ראב"ן שבת סימן שמ

וכמו שהאשה מדלקת הנר בערב שבת כדתנן [ל"א ב] על שלש עבירות נשים מתות וכו' על שאין זהירות בנידה ובחלה ובהדלקת הנר, כן אשה מדלקת נר חנוכה אם אין בעלה בבית ... ומיהו כי איכא בעלה איהו קדים דאיהו נמי מחייב.

Ra'avan Shabbat 340

Just as a woman lights the candle on Shabbat night as we learn in the mishna, "On [account of] three transgressions women die in childbirth: because they are not careful with *nidda*, with *challa*, or with candle-lighting" (*Shabbat* 31b). So too a woman lights the Chanuka candle if her husband is not home... but in any case, when her husband is there, he takes priority for he too is obligated.

(31) משנה ברורה סימן תרעה ס"ק ט

אשה מדלקת – פי[רוש] בעד כל בני ביתה. ואפילו איש יכול לעשות אותה שליה להוציאו

Mishna Berura 675:9

A woman lights: This means for all the members of her household. Even a man can make her an agent to discharge his obligation.

(32) ביאור הלכה סימן תרעה ד"ה אשה מדלקת

דיכולה להוציא אפילו בעלה אבל ידוע מה שארז"ל ... ואשה מברכת לבעלה אבל אמרו חכמים תבא מארה לאדם שאשתו ובניו מברכין לו

Beur Halacha 675 s.v. Isha madleket

She is able to discharge even her husband's obligation, but it is known what our sages said...A woman recites *birkat ha-mazon* for her husband, but the sages said a curse comes upon a man whose wife and children recite *birkat ha-mazon* for him.

33) רב דוד אויערבאך, הליכות ביתה כג: הערה טו

...נראה דיש לחלק, והוא עפ"ש"כ [=על פי מה שכתב] רש"י בסוכה לח. "ותבא לו מאירה, שלא למד" ...דמסתמא וודאי יודע בעצמו לברך ברכה קצרה זו אלא שמסיבה כלשהי מצווה לאשתו שתדליק ותברך...בהדלקת נ"ח [=נר חנוכה] שאיש ואשה שוים לגמרי בחיוב זה ו"ל [=יש לומר] שאין בכלל שום גריעותא בזה שממנה את אשתו שליח, ומשו"כ [=ומשום כך] השמיטוהו הב"ח והט"ז ושאר פוסקים ולא כתבו שלכתחילה אין נכון למנות אשתו שליח.

Rav David Auerbach' Halichot Beitah 23:6 note 16

...It seems that one can distinguish, and this is in accordance with what Rashi wrote in *Sukka* 38a "A curse should come upon him: because he did not learn [to recite *hallel*]." ...Presumably he [the husband] certainly knows how to recite this short *beracha* [over Chanuka candles] himself, but for whatever reason tells his wife to light the candles and recite the *beracha*...Regarding lighting the Chanuka candles, where man and wife are fully equal in this obligation, one can say that there is no problem at all in designating his wife as an agent, and for this reason Bach and Taz and other halachic authorities omitted [mention of curse] and did not write that ideally it is improper to designate his wife as an agent [for lighting in his presence].

II) MEHADRIN - LIGHTING AS ONE?

34) רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ד:א

והמהדר את המצוה מדליק נרות כמנין אנשי הבית נר לכל אחד ואחד בין אנשים בין נשים.

Rambam, Laws of Megilla and Chanuka 4:1

One who chases after the mitzva lights candles in accordance with the number of household members for each and every one, both men and women.

35) אליה רבה סימן תרעא

ד'אשתו כגופו' ואינה בכלל מהדרין... דדוקא כשאין לה בעל או כשאין הבעל בעיר מדלקת

Eliya Rabba 671

For 'his wife is like himself' and she is not counted among the *mehadrin*...For [a woman] lights specifically when she doesn't have a husband or when her husband is out of town.

36) חתם סופר שבת כא:

...מאי טעמה לא נהיגי נשי דידן להיות מן המהדרין[ן] ... ונלפע"ד [=ונראה לפי עניות דעתי] בתחלה כשתקנו נר איש וביתו על פתח ביתו מבחוץ... אז לא נמצא שום אשה שתהי[ה] מהמהדרים כי אין כבודה לצאת בחוץ בר"ה [=ברשות הרבים] לעתותי

ערב ולהדליק בין האנשים... והשתא אע"ג [=אף על גב] שכולם מדליקין בפנים מ"מ
[מכל מקום] מנהג הראשון לא זז ממקומו...

Chatam Sofer Shabbat 21b

...What is the reason that our women are not accustomed to be among the *mehadrin*?...In my humble opinion, when they originally enacted "a candle for a man and his household" outside the entrance to his home...then no woman would be found among the *mehadrin* because it is not respectable for her to go outside to the public domain at evening time and to light among the men...and nowadays, even though everyone lights indoors, the original custom still has not moved from its place...

(37) ברכי יוסף אורח חיים סימן תרעא

ומיהו אינו מתיישב כל כך המנהג, דלהיות אשתו כגופו חסורי מחסרא ופנה הדרה,
כי מגרעות [מהצאצאים]...

Birkei Yosef OC 671

Nevertheless the practice does not make much sense, because for [a woman] to be "*ishto ke-gufo*" (one entity with her husband) means something is missing and her glory is removed. For are [women] of lesser status [than the offspring]...?

(38) שער הציון סימן תרעה ס"ק י

וכן כתבו רש"ל ואליה רבה, דאשתו כגופו דמי ואינה צריכה, אלא דיכולה להדליק
בעד
כל בני ביתו:

Sha'ar Ha-tziyyun 675:10

...So wrote Maharshal and Eliya Rabba, that "his wife is like himself" and does not need [to light *mehadrin*]; however, she is able to light on behalf of his entire household.

(39) רב צבי שכטר, נפש הרב עמ' רכו

וערמ"א [=ועיין רבינו מגן אברהם] (תרע"א ס"ב) שכל אחד מבני הבית ידליק, ועיי"ש
[ועיין שם] במשנה ברורה (סק"ט) דהיינו לבד מאשתו שהיא כגופו...ורבנו [הגרי"ד
סולובייצ'יק] אמר שאין לזה טעם, ושמן הנכון שהנשים הנשואות ג"כ [גם כן] ידליקו
לעצמן.

Rav Herschel Schachter, Nefesh Ha-Rav, p. 226

See Magen Avraham, that each household member should light, and see there in Mishna Berura that this is aside from his wife, for she is like himself...And our Rabbi [Rav Soloveitchik] said that this makes no sense, and it is correct that married women should also light for themselves.

Rav Aharon Lichtenstein, Women's Obligation to Light Chanuka Candles

In the home of Rav Soloveitchik zt"l, it was customary for women to light, and so is the custom in my home. As we have seen, the simple understanding of the law is that women are obligated just like men (on the level of the "extremely zealous"), and the burden of proof falls upon those who think otherwise.

III) LIGHTING IN THE SYNAGOGUE

40) שו"ת רב פעלים חלק ב – אורח חיים סימן סב

בדין נ"ח [=נר חנוכה], דמדליקין ומברכין בבית הכנסת משום פרסומי ניסא...
בנירות חנוכה, די"ל [=דיש לומר] מהני צירוף נשים בעבור פרסום הנס

Rav Pe'alim II OC 62

Regarding the law of the Chanuka candle, which we light and recite a *beracha* over in synagogue in order to publicize the miracle ...For one can say that it works for women to combine [with men to a quorum of ten] in order to publicize the miracle.

חודש טוב וחג אורים שמח!

